

**Vysochin I.A. MIGRATION MOVEMENTS OF POPULATION AND URBAN DEVELOPMENT.**

The article presents the theoretical basis for the relationship between migration and population development of urbanization. Development of methods for structural reorganization of urban systems affected by migration pressure to create compositional planning bases that would ensure sustainable development of territories of regions and metropolitan areas. Revealed the basic principles and methods of regulation of migration flows by urban development. Compositional planning bases for centripetal tendencies in the movement of functions in users have been created. An integrated criterion for the quality of life of a conditional

resident and the level of development of the real estate markets, employment and various services - "Indicator of the territorial migration attractiveness" have been established. The estimation is made of the degree of migration attractiveness of the territory, namely: the degree of development of socio-economic and territorial-spatial structure of the settlement, which reflects the opportunities for profit, employment, improvement of living conditions, political, social and ecological service.

**Keywords:** migration, migratory movements, agglomeration, spatial framework, function of labor attraction, pendulum and weekly migration, "prestige of the address".

DOI: 10.29295/2311-7257-2019-98-4-43-49

УДК 72.01

**Дубинський В. П., Таха Али**

*Харківський національний університет будівництва та архітектури  
(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, e-mail: [vdubinskiy60@gmail.com](mailto:vdubinskiy60@gmail.com); orcid.org/0000-0003-4904-5755)*

## **СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ СУЧАСНИХ ЖИТЛОВИХ РАЙОНІВ**

У статті пропонується розглядати архітектуру житлових районів як значущу частину загальної системи міста, яка активно бере участь в процесах його коеволюційної інтеграції в навколишнє середовище. Це означає, що формування архітектурної складової житлових районів повинно відбуватися таким чином, щоб споживання ними соціальних, техногенних та природних ресурсів регіону не призводило до деградації навколишнього середовища. Архітектура житлових районів постіндустріальних міст змушена трансформуватися під тиском нових реалій часу. В даному випадку мається на увазі четверта індустріальна революція, демографічний перехід, глобалізація економік, дефіцити життєво важливих ресурсів, загострення екологічних факторів і безліч інших аспектів, що привнесені в життя міста процесами розвитку нашої цивілізації. Дана стаття перша з циклу запланованих робіт, метою яких є вироблення концепції коеволюційної інтеграції в природне середовище житлових районів міста.

**Ключові слова:** архітектура, житлові райони, коеволюція, соціальні, природні та техногенні ресурси, первинний, вторинний і третинний сектор економіки.

**Вступ.** Останні два десятиліття фахівцями практично всіх областей знання проводився активний пошук інновацій, орієнтованих на вирішення глобальних криз, що відбуваються в сучасному суспільстві. В роботі Дубинського В.П. [1] досліджено вплив на архітектуру 7 основних криз: соціальної, економічної, енергетичної, культурної, аграрної та інформаційної. Як відгук на проблеми що здатні поставити сучасні міста на межу виживання в науці створені і розвиваються концептуальні напрями, орієнтовані на підвищення екологічності та ресурсозбереження їх архітектурної складової. На думку автора, серед інноваційних напрямків в архітектурі, найбільш перспективними для розвитку теми можна вважати концепції:

«Системи добровільного екологічного сертифікування будівель», «SMART системи», «регіоналістику», «Етичне споживання». Серед інших ці напрямки обрані з наступних причин:

А) Системи добровільного екологічного сертифікування будівель є стратегіями, що самостійно розвиваються та стимулюють процеси впровадження екологічних інновацій в будівництво і архітектуру.

Б) «SMART системи» формують комплексний інструментарій цифрового управління на всіх рівнях масштабування: від локального архітектурного об'єкта до міста і регіону.

В) Регіоналістика в архітектурі розглядає соціо-економічні, природні та

ресурсні бази регіону міста як основу формування принципів забезпечення його життєдіяльності.

Г) Етичне споживання в архітектурі задає імперативи соціуму визначаючи вектор розвитку архітектури під впливом нової свідомості що формується у людей.

### **Матеріали та методи дослідження.**

У процесах дослідження генезису запропонованої теми розглянуто теоретичні праці архітекторів, економістів, соціологів, екологів, політиків, урбаністів і представників багатьох інших спеціальностей, присвячені проблемі переходу міст до постіндустріального типу розвитку. Основними теоретичними джерелами з аналізу даної проблеми стали праці: Глазичева В.Л. «Урбаністика» [16], Джейн Джекобс «Смерть і життя великих американських міст» [17], монографія Вільковського М. Б. «Соціологія архітектури» [18], Барабанова А.А «Урбаністика сьогодні» [19], Ребайна Т. Я. «Морфологія міста» [20], Харрісона, Л. «Культурний код і прогрес» [21], а також роботи американських соціологів Е. Берджесса, Р. Парка, Сассен, К. Лінча та ін.

Аналіз зазначених підходів дозволив виявити наступні проблеми:

1. На сьогоднішній день існує вичерпний комплекс уявлень про містобудування та архітектуру індустріального періоду розвитку міст. Уявлення про те, що таке постіндустріальне місто і його архітектура ще не придбали форму конкретних знань.

2. Звідси виникає друга проблема - нечітке уявлення про цілі постіндустріального міста і, відповідно, його архітектурно-урбаністичної складової.

3. Частина вивчених праць, продовжуючи традиції індустріального містобудування, розглядає проблеми міста у відриві від проблем його регіону (слабо вивчені принципи впливу міста на прилеглі території та вплив прилеглих територій на саме місто).

4. Створені низкою дослідників моделі життєдіяльності архітектури постіндустріального міста ґрунтуються на уявленні про нього як про частину глобальної економічної системи. В результаті міста

розглядаються як системи, що практично не залежать від проблем прилеглих територій, що є великою системною помилкою.

Вищенаведені аргументи стали основою формування уявлень про «Місто коеволюційного розвитку» як головної гіпотези дослідження.

**Результати дослідження.** Для розкриття гіпотези про «Місто коеволюційного розвитку» та особливості формування його архітектурної компоненти пропонується розглядати місто як мультикомплексну систему забезпечення життєво важливих потреб його населення. Ця теза дає два терміни, що потребують розшифрування: «місто як мультикомплексна система» та «коеволюція».

У вітчизняну наукову традицію термін «Коеволюція» ввів Н.В. Тимофєєв-Рєсовський в 1968 р [2]. У дослідженні термін використовується в контексті нового наукового напрямку екології - «Соціальна екологія» - дисципліни що вивчає аспекти взаємодії людини та навколишнього середовища [3]. Стосовно до вивчення ролі архітектури в екологічній реновації міст «Соціальна екологія» дозволяє трактувати термін «коеволюція» як: спільну еволюцію трьох систем в єдиній екосистемі: соціуму, створеного ним штучного середовища та природного оточення. Зміни, що зачіпають будь-які ознаки будь-якої з цих систем, призводять до змін у двох інших.

Ця теза дозволяє зробити наступний висновок: «Місто коеволюційного розвитку» є комплексним поняттям, що описує ідеальну модель рівноважної взаємодії соціальної, техногенної та природної систем міста. У такій моделі між означеними системами відбувається неруйнуючий, потенційно необмежений в часі обмін енергією та матерією.

Таким чином розкриття терміну «Місто коеволюційного розвитку» підводить до наступного значимого терміну роботи: «місто як мультикомплексна система», який є синтетичним терміном, вперше запропонованим в дослідженні. У науці широко поширений термін «Комплексна система», що позначає системи, що складаються з багатьох компонентів, які

взаємовпливають та взаємодіють один з одним. «Мультикомплексна система» - система, що складається з безлічі комплексних систем, що, в свою чергу, відповідає уявленню про структурну організацію сучасних мегаполісів.

З огляду на високу складність проблеми що підіймається, дослідження обмежується вивченням принципів формування та розвитку архітектури житлових районів міста. Таке обмеження дозволяє розробити принципи підходів до формування міста, що коеволюційно розвивається без значущої втрати об'єктивності одержуваних висновків.

Розглядаючи принципи формування архітектурної складової коеволюційних житлових районів слід визначити головний ракурс розгляду проблеми.

У сучасних дослідженнях система міста (житлового району) розглядається як результат задоволення життєвих потреб соціуму, який інтегрував в природне середовище штучно створену тканину житлового масиву. З даного висновку слідує три основних типи ресурсів: соціальний, техногенний та природний, на основі яких формується житловий масив. Співвідношення цих ресурсів створює унікальну модель постіндустріального міста інтенсивного типу господарювання, що істотно відрізняє його від екстенсивного індустріального.

У дослідженні під «містом екстенсивного типу господарювання» мається на увазі місто, розвиток якого обумовлено розширенням звичайних витрат праці, збільшенням кількості відтвореного капіталу (наприклад, машин, посівних площ або худоби) та підвищенням експлуатації природних ресурсів. Інтенсивний тип господарювання, навпаки, включає в себе підвищення ефективності виробництва, якості та ефективності використання ресурсів. Управління якістю архітектури житлових кварталів постіндустріального міста дозволить оптимізувати ресурсовитрати на підтримку їх життєдіяльності і обмежити зростання екологічної, сировинної, ресурсної та деяких інших криз, характерних для сучасних міст.

Подібна точка зору дозволяє виробити утилітарний підхід до аналізу житлових районів міста, розглядаючи при цьому як матеріальні, так і нематеріальні фактори їх формування. Естетику, мораль, образність, візуальний комфорт архітектурного середовища та інше стає можливим оцінювати як значущий соціальний ресурс. Такий ракурс розгляду проблеми дозволяє з одного боку позначити межі дослідження, з іншого боку знайти нові «точки входу» в аналіз проблеми. У тріаді коеволюційної системи міста: соціум (споживач) – штучне середовище (інструментарій споживача) - природне середовище (база, в яку інтегровано соціум та створене ним штучне середовище), основою слід вважати природне середовище та його можливості підтримувати функціонування соціуму.

Звідси можна зробити висновок про те, що формування житлових районів міста має відбуватися виключно з урахуванням тих ресурсів, які можна використовувати, не порушуючи цілісності природного середовища. Рівноважний стан спільної життєдіяльності житлового району і прилеглих територій практично є основою їх коеволюційного розвитку.

Споживання ресурсів і коеволюційний розвиток сучасних міст - проблеми та перспективи.

Ставлення до принципів коеволюційного розвитку житлових районів, формується на основі гіпотези про провідну роль споживання ресурсів (соціальних, техногенних та природних). У цьому аспекті слід в першу чергу звернутися до теорії «гіпотези трьох секторів економіки», яку розроблено Аланом Фішером, Коліном Кларком, [4] та Жаном Фурастьє [5]. Розроблена цими авторами модель визначає рівень економічного розвитку регіонів за трьома основними секторами діяльності: виробництво ресурсів (первинний сектор), виробництво товарів (вторинний сектор) і виробництво послуг (третинний сектор). У процесі розвитку економіки відповідно до моделі, основний фокус діяльності зміщується з первинного, до вторинного і, нарешті, третинного сектору. Країни з низьким доходом на душу населення

знаходяться на ранній стадії розвитку. Основна частина їх національного доходу досягається за рахунок виробництва в первинному секторі. Країни в більш просунутому стані розвитку із середнім національним доходом, генерують свої доходи в основному у вторинному секторі. У високорозвинених країнах з високим рівнем доходу третинний сектор домінує в загальному обсязі економіки. В останній час деякі дослідники пропонують додати четвертинний сектор економіки – виробництво знань та інновацій.

Аналіз поточного стану сучасних міст можна охарактеризувати як період переходу від індустріального до постіндустріального типу розвитку [6]. Для цього періоду характерна поява нових типів міста: глобалізоване (пов'язане з іншими містами в глобальних транспортних, економічних та інформаційних мережах), місто третинного і навіть четвертинного сектору економіки (що майже повністю залежить від інноваційних послуг), «Інформаційне» (використання інформації в якості економічного ресурсу), та поліцентричне (в якому відбулося розосередження місць проживання та зайнятості в декількох центрах або «містах-супутниках») [7].

Незважаючи на загальну позитивну роль, яку відіграють постіндустріальні міста в екологізації глобальних економік, слід зазначити, що загальне споживання невідновних ресурсів і рівень забруднення навколишнього середовища в усьому світі продовжує зростати.

Для розкриття тези про вплив секторів економіки (первинний, вторинний, третинний, четвертинний) і трьох типів експлуатованих ресурсів (соціальних, техногенних і природних) на формування житлових кварталів міста, пропонується розглянути такі приклади (подаліше розкриття прикладів у наступній статті):

*Первинний сектор економіки.* Для первинного сектора економіки характерним є виробництво і торгівля ресурсами. У дослідженні розглядається три варіанти економік, побудованих на експлуатації: 1) невідновних, 2) відновлюваних і 3) змішаного типу ресурсів. Житлові райони, що формуються під впливом кожного з цих

типів економік, повинні мати якісь схожі ознаки і тренди розвитку, виявити які одне із завдань дослідження.

1) Житлові райони, що формуються під впливом економік, заснованих на експлуатації невідновних ресурсів.

*Район Барва Вилладж, г. Доха, Катар.* Доха - столиця і найбільше місто арабської держави Катар. У травні 2015 року Доха була офіційно обрана в якості одного з «Семи нових диво-міст», поряд з містами Бейрут, Віган, Дурбан, Гавана, Куала-Лумпур і Ла-Пас. Місто є центром нафтової та рибної галузей промисловості.

До відкриття нафти економіка катарського регіону була зосереджена на рибальстві і перловому промислі. Економічне зростання Катару засновано майже виключно на його нафтової і газової промисловості, яка почала активно розвиватися в 1940 році. Сьогодні Катар є провідним експортером скрапленого природного газу. Житлові масиви міста (наприклад, Барва Вилладж) сформувалися під впливом даного чинника [8].

Більшість будівель в старій частині Дохи було знесено в 1980-1990-х роках, щоб звільнити місце для будівництва нових. У 2011 році в місті побудовано понад 50 хмарочосів. У 2014 році уряд країни заявив, що Катар в найближчі роки витратить 65 мільярдів доларів на нові інфраструктурні проекти в рамках підготовки до Чемпіонату світу з футболу в 2022 році і досягнення цілей, поставлених в національній стратегії Катару на 20-30 рік.

Усвідомлюючи проблему вичерпання запасів нафти і газу, уряд Катару розробив двадцятирічну програму масштабних інвестицій в поновлювані ресурси [22]. Також Катар проводить активну програму «Катарізації», в рамках якої все більша кількість катарців з іноземною освітою, повертається додому, щоб зайняти ключові посади, які раніше займали іноземці. Щоб контролювати приплив іноземних працівників, Катар посилив управління своїми програмами з працевлаштування іноземних громадян в останні кілька років [9]. Доха є яскравим прикладом розвитку, заснованого на експлуатації невідновних ресурсів.

*Барріо Ла Монтаньїта, г. Маракайбо, Венесуела.* Місто має найбільший в Венесуелі нафтопереробний центр та нафтоналивний порт. Сьогодні Венесуела володіє найбільшими в світі відомими запасами нафти і є одним з провідних світових експортерів нафти. Перенасичення нафтового ринку в 1980-ті роки призвело до кризи зовнішньої заборгованості і тривалій економічній кризі. Пік інфляції склав 100% в 1996 році, а рівень бідності зріс до 66% в 1995 році ВВП на душу населення впав до рівня 1963 року. Відновлення цін на нафту на початку 2000-х дало Венесуелі нафтові фонди, небачені з 1980-х років. Потім уряд Венесуели під керівництвом Уго Чавеса розробило популістську політику соціального забезпечення, яка спочатку сприяла зростанню економіки Венесуели і збільшенню соціальних витрат.

У 2013 році Уго Чавес помер, і його змінив Ніколас Мадуро, який продовжив популістську політику Чавеса, але з катастрофічними результатами. Дестабілізація економіки призвела до кризи в Венесуелі, що потягло за собою гіперінфляцію, економічну депресію, нестачу основних товарів і різкого зростання безробіття, бідності, хвороб, підвищення дитячої смертності, недоїдання і злочинності. Ці фактори прискорили міграційну кризу, коли більше трьох мільйонів чоловік покинули країну. У 2018 році економічна політика країни привела до крайньої гіперінфляції, за оцінками, очікуваний рівень інфляції складе 10 000 000% до кінця 2019 року. [10]. В результаті описаних проблем благополучний раніше житловий район Баррі Ла Монтаньїта знаходиться в стані близькому до соціальної катастрофи. Він перетворився практично в місто-привид із закритими магазинами та вуличною злочинністю.

Зіставлення особливостей формування архітектурної складової житлових районів Барріо Ла Монтаньїта, м. Маракайбо, Венесуела і Барва Вілладж, м. Доха, Катар вказує на вкрай високу ступінь їхньої залежності від геополітичних та соціально-економічних факторів.

У процесі проведеного дослідження виник цикл дискусійних питань:

1) на початку 2017 року загальна чисельність населення Катару становила 2,6 мільйона чоловік з яких 99,38% городяни (близько 2,62 млн осіб), серед них: 313 000 катарських громадян і 2,3 мільйона іноземців [11]. Практично всі іноземці є запрошеними найманими робітниками, чії права обмежені законодавчо [12]. Розглядаючи житловий район коеволюційного розвитку як результат рівноважного споживання ресурсів (соціальних, природних і техногенних), очевидним стає комплекс проблем країни, пов'язаний з її переходом на більш високі сектора економіки (третинний і вище). Залишаючи за межами дослідження проблематику неминучих соціальних напружень і економічної кризи, для архітектурної складової важливим стає питання різкої депопуляції регіону (більш ніж в 7 разів). У свою чергу це означає:

а) багаторазове зниження потреби в інфраструктурних об'єктах;

б) поява в структурі районів незаселених житлових масивів;

в) критично розтягнуті комунікації, підтримка працездатності яких буде відчутно тиснути на ресурсоспоживання району;

г) штучно завищені норми забезпеченості житлом, які не відповідають реаліям нової економіки;

д) гострий дефіцит життєво важливих ресурсів [14], [15].

У своїй сукупності підняті питання створюють контрастну карту стійкості житлових районів Катару і Венесуели та «Коеволюційних принципів формування архітектури житлових районів», теорія яких розробляється у дослідженні. Виявлена відмінність допомагає сформулювати наступні значимі параметри архітектурної складової «Коеволюційних житлових районів»:

2) Базовим показником оцінки перспектив та можливостей коеволюційного розвитку архітектури району є співвідношення екологічного сліду населення і біомаси територій, що йому належать. В даному разі під «Екологічним слідом»

мається на увазі ступінь впливу людини на навколишнє середовище, що включає в себе споживання природних ресурсів та забруднення. Під «Біоемністю» мається на увазі: екологічні активи, які може виробити територія аналізованого району (наприклад, продукти харчування, сукупний потенціал джерел відновлювані енергії, деревину та інші лісові продукти, простір для міської інфраструктури). Також оцінюється можливість прилеглих територій поглинати і переробляти відходи життєдіяльності району. [13].

3) Співвідношення «Екологічного сліду» житлового району та «Біоемності» навколишнього середовища дозволяють вивести наступну важливу залежність – споживання ресурсів та відпади життєдіяльності визначають максимально допустиму кількість населення, яке може проживати на займаній території без її деградації.

4) За огрубленими показниками максимально допустиму кількість населення можливо визначити з співвідношення людського потенціалу, рівня розвитку матеріально-технічної бази району, його ресурсозабезпеченості та природоємності.

5) У своїй сукупності вищезазначені дані дозволяють визначити деякі кількісні параметри архітектури коеволюційних житлових районів.

**Висновки.** У статті вперше розглянуто вплив сектора економіки міста (первинний, вторинний, третинний або, умовно виділюваний четвертинний) на коеволюційні перспективи формування архітектури його житлових районів. Проаналізовано вплив першого сектора економіки (виробництво і експорт ресурсів) на прогностичну карту переходу архітектури житлових районів міста до коеволюційного типу розвитку.

В результаті дослідження виявлено наступні закономірності, що дозволяють в подальшому розробити кількісні методи оцінки коеволюційних параметрів взаємодії житлових районів і навколишнього середовища:

1. Виявлено роль впливу «екологічного сліду» що залишається в процесі

задоволення потреб архітектури житлових районів на біоемність регіону;

2. Виявлено вплив соціо-економічного, інноваційного та техногенного розвитку міста на швидкість деградації навколишнього середовища;

3. Виявлено проблеми, пов'язані з переходом на коеволюційні принципи функціонування житлових районів, сформованих під впливом первинного сектора економіки.

## ЛІТЕРАТУРА:

1. Дубинський В. П. *Архитектурна прогностика як засіб формування інноваційної екологічної архітектури: автореферат... д-ра архітектури, спец.: 18.00.01*. Харків: ХНУБА, 2015. 44 с.
2. Тимофеев-Ресовский Н.В. *Биосфера и человек*. Бюл. ЮНЕСКО. 1968. № 1.
3. Bookchin Murray. *Social Ecology and Communalism*. Oakland: AK Press, 2007. p. 19
4. Clark Colin. *The Conditions of Economic Progress*. London: Macmillan, 1940. 515 p.
5. Fourastié Jean. *Le grand espoir du XXe siècle: Progrès technique, progrès économique, progrès social*. Paris: Presses universitaires de France. 1949. 236 p.
6. Touraine A. *The Post-Industrial Society. Tomorrow's Social History: Classes, Conflicts and Culture in the Programmed Society*. New York: Random House. 1971. 442 p.
7. Hall Peter. *Modelling the post-industrial city. Futures*. Elsevier May-June 1997. pp. 311-322
8. Wiedmann F., Salama Ashraf M. *Demystifying Doha: On Architecture and Urbanism in an Emerging City*. Ashgate. 2013. 320 p.
9. Simon Lincoln Reader (12 November 2013). "Qatar shows how money can solve most problems". URL: <https://www.businesslive.co.za/archive/2013-11-12-qatar-shows-how-money-can-solve-most-problems/>.
10. McCaughan, Michael. *The Battle of Venezuela*. Seven Stories Press. 2005. 142 p.
11. SESRIC – Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries. URL: [http://www.sesric.org/oic-member-countries-infigures.php?c\\_code=43&cat\\_code=7](http://www.sesric.org/oic-member-countries-infigures.php?c_code=43&cat_code=7)
12. *Country Narratives*. Human Trafficking Report 2011. / Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons, United States Department of State. URL: <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2011/164233.htm>.
13. Yasin I., Ahmad N., Chaudhary M. A. *Catechizing the Environmental-Impression of Urbanization, Financial Development, and Political Institutions: A Circumstance of Ecological Footprints in 110 Developed and Less-Developed Countries*. Social Indicators Research. doi:10.1007/s11205-019-02163-3.

14. Дубинский В.П. Междисциплинарная парадигма архитектуры: [Текст] / В.П. Дубинский // Науковий вісник будівництва: збірник наукових праць. – Харків: ХНУБА, № 72, 2013. – С. 16-25.
15. Дубинский В.П., Саид Джафари Хагиги Экологическая эстетика и экологические технологии. *Науковий вісник будівництва*. Харків: ХНУБА, № 73, 2013. С. 73-78.
16. Глазычев В. Л. *Урбанистика*. М.: Европа; Новая площадь, 2008. 218 с.
17. Джекобс Д. *Смерть и жизнь больших американских городов*. Новое изд-во, 2011. 457 с.
18. Вильковский М. *Социология архитектуры*. М.: Фонд «Русский авангард», 2010. 592 с.
19. Барабанов А.А. Урбанистика сегодня. *Академический вестник УралНИИпроект РААСН*. 2009. №3.
20. Ребайн Т.Я. Морфология города. *Самара в зеркале урбанистики*. / Под ред. Т.Я. Ребайн; Самарский государственный архитектурно-строительный университет. Самара, 2004. 250 с. С. 18-25.
21. Харрисон Л. *Культурный код и прогресс* / Научно-образовательный портал IQ. URL: <http://www.opec.ru/1295413.html>.
22. *Qatar National Vision 2030*. / Ministry of Development Planning and Statistics. URL: [http://www.gsdp.gov.qa/portal/page/portal/gsdp\\_en/qatar\\_national\\_vision](http://www.gsdp.gov.qa/portal/page/portal/gsdp_en/qatar_national_vision).

**Дубинський В. П., Таха Али. СОЦІО-ЕКОНОМІЧЕСКІЕ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ СОВРЕМЕННИХ ЖИЛИХ РАЙОНОВ.** В статті пропонується розглядати архітектуру житлових районів як значимую частину загальної системи міста, активно участвующую в процесах його коєволюційної інтеграції в оточуюче середовище. Це означає, що формування архітектурної складової житлових районів повинно відбуватися таким чином, щоб споживання ними соціальних, техногенних і природних ресурсів регіону не призводить до деградації оточуючого середовища. Архітектура житлових

районів постіндустріальних міст змушена трансформуватися під впливом нових реалій часу. В даному випадку має місце четверта індустріальна революція, демографічний перехід, глобалізація економік, дефіцити життєво важливих ресурсів, загострення екологічних факторів і багато інших аспектів, принесених в життя міста процесами розвитку нашої цивілізації. Ця стаття є першою з циклу запланованих робіт метою яких є розробка концепції коєволюційної інтеграції в природне середовище житлових районів міста.

**Ключевые слова:** архитектура, жилые районы, коэволюция, социальные, природные и техногенные ресурсы, первичный, вторичный и третичный сектор экономики.

**Dubynskyi V. P., Taha Ali. SOCIO-ECONOMIC FACTORS OF ARCHITECTURE FORMATION OF MODERN RESIDENTIAL AREAS.** The article proposes to consider the architecture of residential areas as an important part of the general system of the city, actively participating in the processes of its co-evolutionary integration into the environment. This means that the formation of the architectural component of residential areas should take place in such a way that their consumption of social, technological and natural resources of the region does not lead to environmental degradation. The architecture of residential areas of post-industrial cities is forced to transform under the pressure of new realities of the time. In this case, the fourth industrial revolution, the demographic transition, the globalization of economies, the shortages of vital resources, the exacerbation of environmental factors and many other aspects introduced into the life of the city by the processes of the development of our civilization are meant. This article is the first of a series of intended works whose purpose is to develop a concept for co-evolutionary integration into the natural environment of the city's residential areas.

**Keywords:** architecture, residential areas, co-evolution, social, natural and technological resources, primary, secondary and tertiary sectors of the economy.